

16.07.2016

О. Лукін, головний науковий співробітник відділу геології нафти та газу Інституту геологічних наук НАН України, академік НАН України

Наука не проти «диво-методу», якщо він ґрунтується на геолого-геофізичних дослідженнях

Навмисне знищення нафтогазовидобувної галузі України протягом останніх 25 років охопило й усю геологорозвідувальну галузь, включаючи виробничу та галузеву науку. Ця грандіозна диверсія супроводжувалася типовими прийомами «гібридної війни», включаючи потужну дезінформацію про безперспективність здійснення в нашій країні геологорозвідувальних робіт і глибокого буріння. Особливо агресивно пропагувалася теза про нібито повне вичерпання вуглеводневого потенціалу українських надр. Загальновідомі факти, що свідчать про унікальне багатство й різноманіття корисних копалин України, про величезний її внесок у паливно-енергетичний комплекс колишнього СРСР, як і прогнози фахівців про великі перспективи відкриття нових родовищ, повністю ігнорувалися ([Дзеркало Тижня. Україна](#)).

Зазначена кампанія цілком закономірно супроводжується появою різного роду пропозицій швидкого й простого розв'язання складних проблем, які фактично дискредитують правильну у своїй основі ідею про великі перспективи подальшого освоєння надр України, що, зокрема, стосується і вуглеводневого потенціалу. Характерні риси таких виступів у ЗМІ (окрім явних ознак професійного невігластва) – це настирлива, не підтверджена достовірними реальними результатами реклама, повне ігнорування думки фахівців і результатів роботи інших дослідників.

На жаль, перелічені ознаки характерні й для інтерв'ю «директора Інституту ядерної геофізики» (ні в системі НАНУ, ні в Державній службі геології та надр України такий інститут не значиться) В. Науменка (DT.UA № 19 від 27 травня 2016 р., [«МРТ для надр»](#)).

Фахівець у сфері геології нафти й газу за визначенням не скаже: «На глибині 3 тис. м під нами – море нафти». Нафта, як відомо, залягає не у вигляді підземних «морів» та «озер». Утім, це супроводжується застереженням, яке справляє комічне враження: «Не буду говорити, де, в якому регіоні». В. Науменко мав би знати, що в трьох українських нафтогазоносних регіонах, сумарна площа яких становить близько 80 % території України, проведено детальні геофізичні дослідження. Зокрема, у Східному, Дніпровсько-Донецькому, основному нафтогазовидобувному

регіоні пробурено понад 3 тис. свердловин завглибшки 3 км і більше, відкрито 238 нафтових, газоконденсатних, газових і гетерофазних родовищ, більшість яких пов'язані з локальними тектонічними структурами.

Цілковитою нісенітницею є твердження про те, що «на шляху до нафти лежить прошарок антрациту, а під ним – двокілометровий прошарок газогідрату метану». При цьому В. Науменко хоробро оперує ресурсними показниками, причому не розуміючи різниці між доведеними (розвіданими) запасами й прогнозними ресурсами. Так, у згадуваному «морі нафти» на глибині 3 км, «запас (! – О. Л.) якої більший, ніж у Техасі до 1929 р., розвідані запаси (! – О. Л.) метану в зазначеному двокілометровому прошарку (! – О. Л.) становлять приблизно 27 трлн кубометрів» (це при тому, що в жодній свердловині, тим більше глибиною 3 км і більше, газогідратів, звісно ж, не було виявлено, як же можна в такому разі говорити про «розвідані запаси»?!). Можна навести й інші настільки ж дивні висловлювання в інтерв'ю, але й наведених достатньо, щоб перейнятися недовірою до його основних положень.

Що стосується безпосередньо прямопошукового методу Deep Vision (до речі, правильний переклад його не «глибоко бачу», а «глибинне бачення»), то важко сказати про нього щось конкретне, оскільки в інтерв'ю немає чіткої характеристики його сутності, немає порівняння з відомими геофізичними та геохімічними методами. Замість цього – хвалькувата (хоча В. Науменко й стверджує, що «не хоче вихвалитися») реклама («геніальний метод», «ніхто, крім нас, у світі», «ми можемо конкурувати з будь-якою відомою у світі нафтогазорозвідувальною компанією») і зневажливе ставлення до обов'язкових при пошуках, розвідці й розробці нафтових і газових покладів комплексних геолого-геофізичних досліджень.

Цілком необґрунтоване протиставлення прямих пошуків сейсмозвідці 3D. Адже навіть якщо ми маємо справу з достовірним прямопошуковим методом (тобто таким методом, який «уловлює» якісь сигнали від самого вуглеводневого макроскупчення – нафтового або газового покладу), це аж ніяк не означає, що не потрібні дані про можливу будову, літологію, петрофізику прогнозного резервуара, в якому цей поклад міститься.

Можливо, що в рекламованому методі Deep Vision є раціональне зерно, і виокремлені з його допомогою аномалії «типу поклад» будуть корисні при кастингу перспективних об'єктів, які у великій кількості виділені українськими геологами й геофізиками (в інтерв'ю про це не сказано ані слова, таке враження, що йдеться про зовсім невивчену територію, дійсно на кшталт Техасу початку ХХ ст.). Але для цього потрібне серйозне

професійне обговорення його фізичної сутності й прямопошукових можливостей із залученням уже, на жаль нечисленних діючих експертів НАН України, УкрДГРІ, Укргеофізики й УкрНДІгазу.

Разом із цим не можна виключити перспективність нових прямопошукових методів (знову ж таки, при достатній їх апробації) для оцінки перспектив нафтогазоносності територій, розташованих за межами промислово нафтогазоносних регіонів. Щодо цього можливий інтерес становлять окремі сегменти Українського щита. Очевидно, саме це має на увазі В. Науменко, коли говорить про «море нафти», що, звісно, нонсенс.

При цьому встановлені свого часу (Доповіді НАН України, 2011 р., № 7, с. 106–112) вуглеводневі газо- і конденсатопрояви на Новокостянтинівському рудному полі (центральна частина Українського щита, Кіровоградський блок) пов'язані з розущільненими кристалічними породами (ураноносними альбітитами тощо). Проведені за нашою рекомендацією геоелектричні дослідження (С. Левашов та ін.) підтвердили наявність там аномалій «типу поклад вуглеводнів».

Роботи з дистанційного оконтурювання рудних тіл на основі геолографічного комплексу «Пошук» (Севастопольський національний університет ядерної енергії, Севастополь, 2008 р.) дали можливість встановити під рудними тілами на глибині 2300–2550 м аномалії, імовірно, пов'язані з великими газовими та газоконденсатними скупченнями. Хоча сутність самої методики севастопольських дослідників (фахівців з ядерної фізики й приладобудування) нам невідома, заслуговують на увагу їхні дані про значні обсяги підрудних газоконденсатних скупчень (площа близько 1,56 кв. км, продуктивний інтервал – близько 250 м). Певний інтерес становить і висновок про високі (близько 500 атм.) пластові тиски.

Проте головні напрями геологорозвідувальних робіт на нафту й газ, як і раніше, незважаючи на інтенсивне освоєння в другій половині минулого століття досить значного вуглеводневого потенціалу українських надр, пов'язані з Дніпровсько-Донецьким, а також Карпатським нафтогазоносними регіонами. Це насамперед великі (понад 5 км) глибини, різновікові рифогенно-карбонатні комплекси, так звані неантиклінальні й комбіновані пастки, а також різні нетрадиційні джерела вуглеводнів.

Ми високо оцінюємо перспективи зазначених напрямів. Однак наївно вважати, що для їх успішного здійснення буде достатньо «диво-методу», з допомогою якого з майже стовідсотковою гарантією прогнозувалися б нафтові й газові родовища, для відкриття та успішного освоєння яких не потрібні ні геологія, ні геофізика, ні петрофізика, ні геохімія.

Водночас будь-який порівняно достовірний прямопошуковий метод за умови достатньої прозорості його фізичної суті, як ми вже зазначали, буде корисним для підвищення ефективності дорогого глибокого буріння, з обвалом обсягів якого у 1993–1995 рр. пов'язаний колапс нафтогазовидобувної галузі України.